

“ÖNCÜ İKTİBAS”

Gündemle Yüz Yüze – Gazete Yazıları Seçkisi - Yıl: 3 Sayı: 11

MEDENİYET DİLİNE ŞAPKA ÇIKARMAK

Kırk küsur yıldır “medeniyet dili” kötü çalışıyor, sabah akşam “medeniyet tasavvuru” edebiyatı yapanları uyandıramadık. Medeniyet dille olur, daha kestirmesi: *Medeniyet dilsiz olmaz!*

Bu kıyırık uydurmacılıkla hiç olmaz! Önce şunda anlaşalım: Uygarlık asla medeniyet değildir! Uygarlık senin medeniyetini inkâr edenlerin uyduruk kelimesidir. Bazı babalar Şapka Kanunu’ndan sonra şapka giymemek için evinden çıkmamıştı. Evlatları çıktı, onlar da şapka giymedi; fakat babalarının kelimelerini başlarından atarak! Şimdi şöyle düşünüyorum: Keşke babalar şapka giyseydi de kelimelerimizin sahibi olsa idik! Asıl kahramanlık şekli değil muhtevayı, özü, esası korumaktır!

Bizden öncekiler ortak metinler okumuşlar, klasik mûsikîmizle haşır neşir olmuşlar ve plastik sanatlarımızı hayatlarının bir parçası olarak hissetmişlerdi. Cumhuriyet’in ikinci kuşağından itibaren bunlardan tamamıyla mahrum bırakıldık. Bu hususla ilgili tepkilerimizde de farklılaşmalar ortaya çıktı. Bu farklılaşma tamamen “dil” merkezlidir. Bütün bu dillerdeki zorlayıcı değişime boyun eğip, birikimden vazgeçerek sırf dinî kavrayışla meseleyi çözmek yönündeki “radikal” görünümü tavrın kısırlığı kendini her gün biraz daha fazla hissettiriyor. Dinin kültürleşmesi, yaşanması, hayatı bir şekilde idare etmesi asla ihmal edilemeyecek bir sosyal gerçekliktir. Medeniyet inançların, kültürlerin kendini ifade etme tarzıdır. Bunun inkârı ise, günümüzde Selefilikten radikalliğe ve İŞİD’ciliğe kadar varan bir vandalizmle kendini göstermektedir.

Bu dinî görünümü pozitifizmin zihnimizi esir almasının önüne geçmek, tekrar dile, edebiyata, musikiye, sanatlarımıza dönmek, onların kendine mahsus iklimine nüfuz etmek ve yeniden daha zengin bir dille konuşmakla mümkün. Kabuktan öze, dıştan içe doğru insanı tekâmül ettiren, insanî hasletlerini geliştiren bir yolculuk için kendimizi bilmek, ilk adım.

İlim, edebiyat ve kültür alanında meselelerin meselesi dil meselesidir. Dilin belirsizleştirilmesi, ifade gücünün zayıflatılması, böylece benimsettirilmek istenen medeniyetin diline alan açılması demek.

Millî Eğitim, neden Türkçe öğretemiyor veya öğretmiyor? Millî Eğitim, ilk öğretim kademesinde 500-600 kelimelik bir söz dağarcığı ile yetinilmesini istiyor. Bu batı ülkelerinde 2000-3000 kelime. Beş altı yüz kelimelik söz varlığına sahip bir çocukla, iki üç bin kelimelik hazinesi olan bir çocuğun zihni kapasitesi aynı olabilir mi?

Millî Eğitim ilkel bir arıdıcılığı ders kitaplarıyla yaygınlaştırmaya devam ediyor. Türkçe resmen ihtilafı, problemlî, “*sorunlu*” bir dil. Söz varlığımızın ne kadarını kullanacağımız tartışma konusu. Çocuklar ilk öğretimden itibaren bu ihtilafı öğrenerek yetiştiriliyorlar. Türk edebiyatının yakın devir klasiklerinin (Mehmed Âkif’in, Tevfik Fikret’in, Yahya Kemal’in, Ahmet Haşim’in, Necip Fazıl’ın, Tanpınar’ın, Sabahattin Ali’nin, Sait Faik’in, Tarık Buğra’nın, Kemal Tahir’in...) dilini kullanmak bile mümkün değil öğretim sistemi içinde.

İngilizcenin söz varlığında yer alan -velev ki Arapça veya Farsçadan geçen- kelimeler konusunda bir tartışma açabilir miyiz? Kelimelerin kökenine göre kullanılıp kullanılmayacağına karar verebilir miyiz? Türkiye’de hiç kimsenin İngilizce üzerinde ihtilafı yok, çünkü buna gücü yetmiyor. Öztürkçecilerimizden hiç biri “özingilizce”cilik yapamıyor. Öyleyse? Globalizmin böylesine hâkim olduğu bir çağda, öğretim dilinin yüksek öğretimden aşağıya doğru İngilizceleştirilmesi “*akılcı*” bir uygulama olarak savunulamaz mı? Böyle açıktan bir savunma ortada yok ama, böyle bir uygulama olmadığını kim söyleyebilir? Yüksek öğretimde İngilizce tedrisat hızla yayılıyor. Öte yandan, ana okullarına kadar yabancı dilin girdiğini bilmeyen yok. *Öyleyse, geleceğe hazır olalım: Yakın gelecekte öğretim dilimiz İngilizce olabilir. Seçmeli olarak “yerel anlaşma dili” Türkçe ilkokullarda okutulabilir!*

Sanmayın ki bu noktaya çok uzağız. “**Medeniyet dili**” meselesini kendi medeniyetimizin akıllı doğrultusunda çözemediğimiz takdirde, tahmin edilenden çok yakınız! Dilini sadistçe tahrip eden, resmi tedrisatta dahi öğretilmez/öğretilmez hâle getiren, ya düşük seviyeli bir öğretime razı olur, yada rasyonelini arar, kapsayıcı, tartışmasız, sağlam bir dil seçer!

D. Mehmet DOĞAN / KARAR / 06.12.2018

Derya Öncü Anadolu Lisesi Kültür Edebiyat Kulübü Yayımıdır

ASIL SORUN “AHLÂK SORUNU”!

Devamı sayfa 2’de...

MİLLET BAHÇELERİ VE GÜLHANE PARKI

Devamı sayfa 3’te...

MÜMİNİN BAŞ AĞRISI GÜNAHINA KEFARETTİR

Bir müminin başı ağır veya ona acı veren bir diken isabet ederse, günahına keffâret olur...
Devamı sayfa 4’te...

MODERN İNSANIN BELALISI: CAN SIKINTISI

İnsanı insan kılan, onu diğer canlılardan ayırt ettiren, tanımlayıcı vasıflarından birisi “anlam üreticisi” olması.
Devamı sayfa 5’te...

HUZUR ALLAH’IN HUZURUNDA

Devamı sayfa 6’da...

İYİLİK YOLUNDA OLMAK

Devamı sayfa 7’de...

MEDENİYET DEDİĞİNİ “ÖTEKİNİN” TARİHİ

Devamı sayfa 8’de...

ASIL SORUN “AHLÂK SORUNU”!

Trafikte zikzak çiziyor, silâh ateşliyoruz...
Sokağa çöp atıyoruz (ama aynı şeyi evlerimizde yapmıyoruz)...
Dönüşlerde sinyal vermiyoruz...
Tuvalette sifon çekmiyoruz (Bu yüzden hemen her tuvaletin girişinde bir yazı asılıdır: Bulduğun gibi bırak)...
Parklardaki çiçekleri yoluyoruz (Hemen her parkta aynı yazı var: Lütfen çiçekleri koparmayınız)...
Yalan söylüyoruz...
Gıybet ediyoruz...
İftira atıyoruz...
Başkasına ait sözleri kendi imzamızla paylaşıyoruz...
Hile yapıyoruz...
İkiyüzlü davranıyoruz...
Trafığı allak-bullak edecek şekilde park ediyoruz...
Emniyet şeridinden gidiyoruz...
Arabamızı yaya kaldırımlarında yahut itfaiye musluklarının üstünde bırakıyoruz...
Kırmızı ışıkta geçiyoruz...
Çok sık klâkson çalıyoruz...
Eşimizi-evlâdımızı dövüyoruz...
Emniyet kemeri kullanmıyoruz...
Hız sınırlamasına uymuyor, trafik işaretlerine aldırıyoruz...
Birbirimize değer vermiyoruz, saygı göstermiyoruz...
Nezakat ve görgü kurallarına aldırıyoruz...
Kabalığı marifet ve maharet sayıyoruz...
İlk tanıştığımız insana pervasızca “sen” diye hitap ediyoruz...
Hayat tarzımızı ve fikirlerimizi başkasına dayatıyoruz...
Camilerde bile bağırarak konuşuyoruz...
Verdiğimiz sözde durmuyoruz...
Ahde vefa göstermiyoruz...
Sorunları fiziki güç kullanarak çözmeye kalkışıyoruz, en küçük bir tartışmayı bile kaba kuvvete döküyoruz...
Bunlar “bilgisizlik”ten, “kültürsüzlük”ten değil, sorumsuzluktan ve duyarsızlıktan kaynaklanan arızalar. Bildiğimiz halde yapmadıklarımız, uymadıklarımız. O zaman “bilmek” neye yarar?
Hatırlayalım: Bir süre önce ekonomik bir saldırıya maruz kaldık. Dolar hızla yükseldi. Bu hızlı yükseliş derhal fiyatlara yansıtıldı. Doların yükselişinden çok önce üretilmiş mamullerle dolarla hiç ilgisi bulunmayan mamuller bile yüksek oranda zamlandı. Derken, dolar düştü, ancak fiyatlar aynı kaldı.
Ekonomik mecburiyetlerle bunu izah etmek mümkün olmadığına göre, bunun tek adı “fırsatçılık”tır! Fırsatçılık ise sorumsuzluk ve ahlâksızlığın çocuğudur!
Belli ki ihtiraslarımız, aklımızı da ahlâkımızı da geçmiştir...
Gerçi “kazanmanın ahlâkı olmaz!” diye bir söz var, ama bu söz “bizden biri”nin değil, Rönesans hareketinin en önemli figürlerinden Floransalı Machiavelli’nin (Makyavel) sözüdür.
Buna karşılık ne diyor Peygamber Efendimiz: “Din, güzel ahlakıdır!” (Deylemi).
Yani, kazanmanın da kaybetmenin de bir ahlâkı var.
Asıl sorunumuz, “ahlâk sorunu”dur! Pazartesi aynı konuya “dışarıdan”bakalım...

ESKİDEN AHLÂKLI VE SORUMLUYMUŞUZ!

Biz eskiden böyle değildik: Ahlâklı ve sorumluyduk.
Fransız seyyah Du Loir, gezi notlarında şöyle diyor: “Hiç şüphesiz ki, ahlâk bakımından Türk siyasetiyle medeni hayatı bütün cihana örnek olabilecek vaziyettedir.”
Bazı yabancıların hakkımızdaki görüşlerini sıralayalım isterseniz “Türklerde karaborsa ve tefecilik günah ve meçhuldür... Türklerden daha faziletli bir toplum görmedim.” (Cristobal de Villalon, s. 160–161)”.
“Türkler sözlerinin esiridirler. Ancak ölü bir Türk sözünü tutmayabilir. Samimi ve sadık insanlardır.” (B. de la Broquière).
“Türkler bir şatoyu veya kaleyi aldıkları zaman her şeyi ve resimleri buldukları gibi aynen bırakıyorlar, onları tahrip etmek gibi bir âdetleri asla yoktur.” (Pierre Belon, s. 90).
“Türkler sokakta rastladıkları yazılı kâğıda ve güle basmazlar; yerden alıp bir duvarın üstüne veya dibine koyarlar.” (Busbecq).
“Türkler kimseyi Türk usulüne yaşamaya zorlamazlar. Herkesin kendi mevzuatı ile yaşamasına müsaade eder ve izin verirler.” (Geoffroy, c.II, s. 180).
“İstanbul Türk halkı Avrupa’nın en nazik ve en kibar insanlarıdır. Sokakta kavga enderdir. Kahkaha sesi nadirattan işitilir. O kadar müsamahakârdırlar ki; ibadet saatlerinde bile camilerini gezebilir, bizim kiliselerde gördüğümüz kolaylığın çok fazlasını görürsünüz.” (Edmondo de Amicis).
“Türklerin ahlâkı, çocuklukta iyilik telkin alarak değil, toplumda kötü örnek görmeyerek gelişir.” (A. Brayer).
“Türkler hiçbir zaman yere tükürmezler. Daima yutkunurlar. Bunun için de saçlarında, sakallarında bir hararet olur ve zamanla saçları, sakalları dökülür”(Comte de Marsigli).
“Bu muazzam payitahtta dükkâncılar, namaz saatlerinde dükkânlarını açık bırakıp camiye gittikleri ve geceleri evlerin kapısı basit bir mandalla kapatıldığı halde, senede dört hırsızlık vakası bile olmaz. Ahalisi sırf Hıristiyan olan Galata ile Beyoğlu’nda ise hırsızlık ve cinayet vak’aları olmadan gün geçmez.”(Ubicini).
“İstanbul’da sokaktaki ağaçların kuraklıktan kurumasını önlemek için bir fakire para verip sulatacak kadar kaçık Müslümanlara rastlamak bile mümkündür.”(E. de Amicis).
“Türklerin pek mükemmel görgü kuralları vardır. Hepsine can-ı gönülden riayet ederler. Birbirleriyle karşılaştıklarında sağ ellerini göğüslerine götürmek suretiyle selâmlaşırlar. Muhataplarına, müjdeleyici bir surette, yani rütbe ve mevkilerine göre paşa, ağabey ve sultan gibi vasıflarıyla hitap ederler.” (Guer).
“Tetkik ve tespitlerime göre, İstanbul’un Türk halkı, Avrupa’nın en nazik ve en kibar topluluğudur.” (E. de Amicis).
Bir zamanlar Londra Ticaret Odası’nın en görünür yerinde şu mealde bir tavsiye levhası asılıydı: “Türklerle alışveriş et!”
Bir zamanlar Hollanda Ticaret Odası toplantılarında oylar eşit çıkınca, Osmanlılarla alışverişi olan tüccarın oyu iki sayılır, onun dediği olurdu.
Yeniden o faziletlerle buluşmanın yolu, kaybettiğimiz değerleri kaybettiğimiz yerde aramaktan geçiyor.
Biz aileyi kaybettik (hadi biraz yumuşatıp “kaybetmek üzereyiz” diyelim). Toplumun temel direği ailedir. Aile bozulduğu ölçüde bozulduk; kural, kutsal ve değer tanımaz hale geldik. Çocuk çocuğu, evlât anne-babasını, koca karısını öldürüyor. Trafikte her gün katliam yaşanıyor. Kimsenin kimseye saygısı, sevgisi, güveni kalmadı. Toplum alârm veriyor. Ne toplumu zenginleştirerek, ne teknik yatırımları daha da hızlandırarak ne de cezaları artırıp cezaevlerini doldurarak bu sorunu çözebiliriz. Tek çare, aile yapımızı güçlendirmek... Yoksa mahvolacağız!
Son cümleyi meşhur şairimiz Yahya Kemal Beyatlı’ya bırakalım: “Eski Türklerin bir dini hayatları vardı, dini hayatları olduğu için çok şeyleri vardı; yeni Türklerin de dini hayatları olduğunda çok şeyleri olacak.”

MİLLET BAHÇELERİ VE GÜLHANE PARKI

Eski İstanbullular, yaz aylarında Kâğıthane, Veliefendi, Göksu, Çamlıca gibi mesirelere akın ederlerdi. Şehirlerin kalabalığından kaçıp dere kenarlarında yahut havadar, yeşil ve güzel manzaralı yerlerde “tenezzüh”e ve “temâşâ”ya çıkmak dün bir ihtiyaçtı, bugün daha büyük bir ihtiyaç... Eski evlerimizin küçük de olsa çeşitli ağaç ve çiçeklerle bezeli bahçeleri vardı; günümüzde çocuklar ve yaşlılar daracık apartman dairelerinde mahpus yaşıyorlar. Son zamanlarda belediyelerin park ve bahçeleri çoğaltmak için özel bir gayret içinde olduğunu görüyor ve seviniyorum. Böyle nefes alınabilecek yerlere gerçekten ihtiyaç hissedildiği hemen hepsinin gece gündüz dolup taşmasından anlaşılıyor.

Birçok şehirde yapılması düşünülen bahçelere “Millet” isminin verilmesi de bence çok anlamlıdır. Tanzimat’tan sonra yapılan bahçelere de aynı isim verilmişti. Şehremaneti tarafından 1867 yılında Kısıklı’da yaptırılan Millet Bahçesi, günümüzde iki tarafındaki yollardan geçen motorlu araçların yaydığı egzoz gazı ve gürültü sebebiyle artık pek rağbet görmüyorsa da yakın zamanlara kadar İstanbul halkının akın akın gittiği nezih bir bahçeydi. Çamlıca Bahçesi de denilen Millet Bahçesi’nin Tepebaşı ve Taksim bahçelerinden farkı, giriş ücreti alınmamasıydı.

Kısıklı’daki Millet Bahçesi’nin sıradan bir park olmadığını, Balıkhane Nâzırı Ali Rıza Bey’in *Eski Zamanlarda İstanbul Hayatı* isimli o nefis kitabında yazdıklarından öğreniyoruz:

“Büyük Çamlıca mine’l-kadim seyir yeri olarak kabul olunmuştur. Yevm-i mahsûsu Pazar günleri idi. Seyirciler iptida Çamlıca’ya giderler, Bağlarbaşı ve maşatlıkta arabalarla piyasa ederlerdi. 1284 (1867) tarihlerin de o civarda bir de Belediye bahçesi tanzim ve kuşat edildi. Herkes bahçe derununda eğlenir, harem arabaları da bahçenin etrafında geşt ü gûzar ederlerdi. Geceleri bahçenin sayısız fenerleri, fanusları etrafa ziyalar saçar, ortalık nurlara garkolur. Alaturka, alafranga çalgılar münavebe suretiyle icrâ-yı âheng ederlerdi. Öyle geceler olurdu ki kalabalık tarif olunmaz dere ceyi bulurdu.”

Jön Türkleri hâmisî meşhur Mısırlı Prens Mustafa Fâzıl Paşa’nın muhteşem köşkü, Millet Bahçesi’nin alt kısmın hemen sağındaydı ve Namık Kemal, Ziya Paşa ve Ebüzziya Tevfik Bey gibi devrin meşhur şair ve yazarlarının buluşma yeri idi. Mustafa Fâzıl Paşa’nın daha cazip hale gelmesi için hatırı sayılır bir maddî katkıda bulunduğu Millet Bahçesi’ni seçkin ziyaretçileriyle zaman zaman “teşrif” ettiğinden emin olabilirsiniz. Abdülhak Hâmid, Sâmi Paşazade Sezai gibi Tanzimat edebiyatının büyük isimleri de Çamlıca’da, babalarının köşklerinde yaşarlardı. Recaizade Mahmud Ekrem Bey, Camlıca’daki bu çevreyle yakınlaşmak için Millet Bahçesi civarında bir köşk kiralamış ve bir yaz orada yaşamıştır. *Araba Sevdası* romanı, Ekrem Bey’in Çamlıca günlerinde Millet Bahçesi’nde geçirdiği günlerin ve şahit olduğu hadiselerin hatıralarını günümüze taşır.

Millet Bahçesi’ni çok sevdiği ve sık sık uğradığı bilinen Recaizade’yle ilgili hoş bir anekdot da anlatılır:

Mustafa Fâzıl Paşa bir gün Millet Bahçesi’ndeki gazinoyu idare eden adamı çağırır ve “Bugün kim ne içerse içsin para almayacaksın; bütün masrafı benim hesabıma yaz!” buyurur. Tesadüf bu ya, o gün Recaizade bahçeye uğrar ve buzlu bir limonata ısmarlar. Ayrılırken hesabı ödemeye davrandığında garson “prens hazretlerinin ikramı” olduğunu söyleyince “Değil prens, padişah emretse ben kimsenin limonatasına tenezzül etmem!” diyerek parayı öfkeyle fırlatır ve üstünü beklemeden çıkıp gider.

Yahya Kemal, bu hadiseyi anlattığı bir gazeteciye, gülerek “Ekrem Bey, Bihruz Bey’in kendisidir vesselam!” demiştir. Bihruz Bey, *Araba Sevdası*’nın alafranga ve mirasyedi kahramanıdır.

Zamanla ihmal edildiği için viraneye dönüşen Millet Bahçesi, İkinci Meşrutiyet’ten sonra Operatör Cemil (Topuzlu) Paşa tarafından yeniden tanzim ettirilmişti.

İki defa şehremanlik yapan Cemil Paşa, İstanbul’a parklar ve bahçeler kazandırmak için epeyi uğraşmıştı. Hatıratında, emanete tayin edilince, yani belediye başkanı olunca ilk işinin Sultanahmet’te, dikilitaşların bulunduğu yeri çöplük olmaktan kurtarıp halkın rahatlıkla gezebileceği bir bahçeye dönüştürdüğünü, birkaç ay sonra da bostanlar, karakol binaları ve ahşap barakalarla dolu Gülhane’yi Hazine-i Hassa’dan bilâ-bedel aldığını anlatır. Cemil Paşa, Topkapı Sarayı’nın hasbahçesi olan Gülhane’yi bahçecilik mütehasısı Mösyö Deruvan adında bir Fransız’a havale ettiğini, onun da bu bahçeye Fransa’dan getirttiği yirmi binden fazla cins ağacı diktiğini, bu arada Sarayburnu’na ulaşan yolu açmak için –ciddi itirazlara rağmen- dört asırdide ağacı kestirdiğini anlatıyor.

Sultan Abdülhamid’in Topkapı Sarayı’nı korumak amacıyla yaptırdığı dört kışlayı da Cemal Paşa’nın desteğiyle yıkmayı başaran Cemil Paşa’yı, o tarihte İstanbul Muhibleri Cemiyeti’nin kurucusu ve Fransız elçisinin karısı Madam Bompard’ın etkili mücadelesi bile durduramamıştır. Paşa, bahçeye abidevî bir “antre” yapmak için Topkapı Sarayı’nı çevreleyen Sûr-ı Sultânî’nin Alay Köşkü tarafındaki bölümünü yıkmaya kalkışınca tepki yüksek yerden gelecektir.

Cemil Paşa, Fatih devri eseri olan Sûr-ı Sultânî’yi bütünüyle yıkmayı başaramaz, fakat mevcut kapının yanına iki büyük kapı açar.

Şu gerçeğe işaret etmeden geçersen haksızlık etmiş olurum: Cemil Paşa, hatalı uygulamalarına rağmen, Gülhane’yi kurtararak Nefs-i İstanbul’a “millet”in nefes aldığı ilk bahçeyi kazandırmıştır. O el atmasaydı, Birinci Dünya Savaşı yıllarında ve sonraki yıllarda Gülhane’nin başına kim bilir neler gelirdi!

Evet, daha çok Millet Bahçesi’ne ihtiyacımız var.

MÜMİNİN BAŞ AĞRISI GÜNAHINA KEFARETTİR

Bir müminin başı ağrır veya ona acı veren bir diken isabet ederse, günahına keffâret olur...

Kâsım bin Muhaymire hazretleri tanınmış hadîs âlimlerindendir. Kûfe’de doğdu. Doğum târihi bilinmemektedir. 100 (m. 718)’de vefât etti.

Kâsım bin Muhaymire’nin rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları:

Ebû Humeyd’den rivâyet etti: “Bir müminin başı ağrır veya ona acı veren bir diken isabet ederse, Allahü teâlâ bu yüzden kıyâmet gününde ona karşılık hem bir derece verir ve hem de günahına keffâret yapar.”

“Evlendiğim ve evlendirdiğim kimseler, cennetlidir.”

Şüreyh bin Hânî’den rivâyet etti: Hazreti Âişe’ye (radiyallahü anha), mest üzerine meshi sordum. “Ali’ye git” dedi. Hazreti Ali’ye (radiyallahü anh) gittim. Ona sorunca, Resûlullah efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) bize “Mukîm olunca, bir gün ve gece, mest üzerine mesh yapabileceğimizi, bu müddetin, yolcu için üç gün üç gece olduğunu” buyurdu, dedi.

Abdullah bin Ömer’den rivâyet etti: Resûlullah efendimiz buyurdu ki: “Müslümanlardan birinin vücuduna bir rahatsızlık gelirse, Allahü teâlâ, onu koruyan hafaza meleklerine, bu kulumun daha önce yapıp da, hastalığı sebebiyle yapamadığı, her gün ve geceki amellerini yapmış gibi yaz, buyurur.”

Resûlullah efendimiz Mu’âviye bin Ebû Süfyân için; “Allahım Ona kitabı (yazıyı) ve hesabı öğret, onu azaptan koru” buyurdu.

Enes bin Mâlik (radiyallahü anh) anlattı: “Biz Resûlullah efendimizin huzurunda oturuyorduk, önümüzde olgun ve taze hurmalar vardı. Resûlullah efendimiz hem kendileri yiyor ve hem de bize yediyorlardı. Bunun üzerine ben ‘Yâ Resûlallah! Siz hem yiyorsunuz ve hem de bize yediyorsunuz’ dedim. O zaman Resûlullah efendimiz ‘Evet’ deyip, ‘Cennette de böyle yaparız, birbirimize yediririz’ buyurdu.”

Buyurdular ki: “Soframda iki çeşit yemek bulunmamıştır.”

“Kendi görüşünü beğenip, onu kabul ettirmek için münakaşa eden ve bunda ısrar eden bir kimseyi görürseniz, onun hüsrana uğraması tamam olmuş demektir.”

“Bir kimse câmiye gittiği zaman, her adımı onun hem bir derece yükselmesine ve hem de, bir günâhının yok olmasına sebep olur. Aynı zamanda, câmiye kendisinden sonra gelen herkesten, onun için bir miktar sevap yazılır.”

Anlatılır ki, “Bir kimse insanların başına geçer ve onların ihtiyâcını giderirse, Allahü teâlâ da kıyâmet günü ona yardım eder, sıkıntısından kurtarır.”

İMAN ETMEK, BÜTÜN İNSANLARA LÂZIMDIR

İmanı olmayanların hiçbir ibâdetini ve iyiliğini, Allahü teâlâ beğenmez ve kabul etmez.

Seyyid Müştâk Efendi Osmanlı âlim ve evliyâsının büyüklerindendir. 1758 (H.1172) senesi Bitlis’te doğdu. 1831 (H.1247) senesi Muş’ta vefât etti. Hasan Şîrvânî’nin sohbetlerinde kalp gözü açıldı. Onun ileri gelen talebelerinden oldu. İcâzet ile şereflendi. Bir sohbetinde şunları anlattı:

Allahü teâlâ, insanların dünyada rahat ve huzur içinde yaşamalarını, âhirette de sonsuz saadete kavuşmalarını istiyor. Bunun için, saadete sebep olan faydalı şeyleri yapmayı emretti. Felâkete sebep olan zararlı şeyleri de yasak etti. Allahü teâlânın birinci emri, iman etmektir. İman etmek, bütün insanlara lâzımdır. Herkes için iman zaruridir.

İman, lügatte, bir kimseyi tam doğru sözlü bilmek, ona inanmak demektir. İslâmiyette iman demek; Muhammed aleyhisselâmın, Allahın peygamberi olduğunu ve Onun tarafından seçilmiş, haber verici (**Nebi**) olduğunu doğru bilmek ve inanarak söylemek ve Onun, Allahü teâlâ tarafından kısaca bildirdiklerine kısaca inanmak ve geniş bildirdiklerine etraflıca inanmak ve gücü yettikçe (**Kelime-i şehâdet**)i dil ile de söylemektir. Kuvvetli iman şöyledir ki; ateşin yaktığına, yılanın zehirleyip öldürdüğüne yakîn üzere inanıp kaçtığımız gibi, gönlünden tam olarak, Allahü teâlâyı ve sıfatlarını büyük bilerek, Onun rızâsına ve cemâline koşmak ve gazâbından, celâletinden kaçmak ve imanı, mermer üzerine yazılan yazı gibi sağlam olarak gönlüne yerleştirmektir.

İman, Muhammed aleyhisselâmın söylediklerinin hepsini beğenip, kalbin tasdik etmesi, yani inanmasıdır. Böylece inanan insanlara (**Mümin**) ve (**Müslümân**) denir. Her Müslümânın, Muhammed aleyhisselâma tâbi olması, Onun gösterdiği yolda yürümesi lâzımdır. Onun yolu Kur’ân-ı kerîmin gösterdiği yoldur. Bu yola (**İslâmiyet**) denir. Ona uymak için, önce iman etmek, sonra (**Ahkâm-ı islâmiyeyi**), yani Müslümanlığı iyice öğrenmek, sonra farzları edâ edip, haramlardan kaçınmak, daha sonra sünnetleri yapıp, mekrûhlardan kaçınmak lâzımdır. Bunlardan sonra, mübahlarda da, Ona uymaya çalışmalıdır.

Dinimizin temeli imandır. İmanı olmayanların hiçbir ibâdetini ve iyiliğini, Allahü teâlâ beğenmez ve kabul etmez. Müslümân olmak isteyen kimse, önce iman etmeli, sonra guslü, abdesti, namazı ve lâzım oldukça diğer farzları ve haramları öğrenmelidir.

MODERN İNSANIN BELALISI: CAN SIKINTISI

İnsanı insan kılan, onu diğer canlılardan ayırt ettiren, tanımlayıcı vasıflarından birisi “anlam üreticisi” olması. Bir anlam ağının içine doğuyor, kendimiz başta olmak üzere karşılaştığımız her insana, canlıya, her nesneye, yaşadığımız her olaya bir anlam veriyoruz. Anlam üreticisi olması gibi canının sıkılması da insana özgü ve bu iki özellik birbiriyle yakından bağlantılı... Canlılar içinde canı sıkılan, arada bir hayatı anlamsız bulan yegâne varlık, insan. Hayvanlar, doğal ortamlarda can sıkıntısı belirtisi göstermiyorlar; daha doğrusu tüm yaşamları baştan aşağı biyolojik olarak programlanmış olduğundan canları sıkılmayacak kadar meşguller. Ama insan öyle değil; hayatın akışına katılmak, varlık âlemine dalmak, anlamlar vererek bağlanmak, bizzat iradesiyle kendini meşgul etmek, bir meşguliyet bulmak zorunda.

Can sıkıntısı doğrudan doğruya zaman algımızla ilgili... Can sıkıntısı sırasında, varoluşumuzun hissettiği şey, boşluk hissi. Ne geçmiş ne gelecek ne beklemiş ne umut, bitimsiz şimdiki zamanın ortasında, boşlukta öylece cascavlak kalakalıyoruz. Şimdiki zaman, canımız sıkıldığı sırada giderek genişliyor. Geçmişini hatırlamamız, değerli hoş anılar getirmiyor, bireysel tarihimiz pek anlamı kalmamış silik bir çizgi halini alıyor. Gelecek bize bir şevk vermiyor, hevesimizi kıpırdatmıyor; canımız bir şey çekmiyor, ileri doğru atılmak, umutlanmak için belirli bir hedef bulamıyoruz. Varlık âlemiyle aramızda bir mesafe açılıyor, zaman anlamını yitiriyor. Otomobilinin vitesinin boşa alınması gibi bir zaman boşalması yaşanıyor. İçsel zaman ile saat zamanı arasında bir çözülme ortaya çıkıyor. Saat yine kimseyi umursamadan aynı hızda tik tak çarpmayı sürdürür ama içsel zaman sanki bir yerde takılıp kalmış gibidir. Zaman boşalması ne kadar uzun sürerse insan bağlarından, dünya anlam verdiği ağdan, ruhsallığından o kadar uzaklaşır. Bedenini daha çok hissetmeye başlar. Ellerini ovuşturur, esner, hareket etme gereği duyar.

İlginç bir biçimde can sıkıntısı, planlarımızın gerçekleştiği, işlerin bittiği, yani tam da “oh” diyeceğimiz, mola aldığımız sırada çıkar gelir. Mesela hafta sonları ne yapacağımızı bilemezken, tatil deyken, dinlenmek maksadıyla hiçbir şey yapmamayı kafamıza koyduğumuz zamanlarda çalar kapımızı. Çünkü dünyayla bağlantımız böyle durumlarda kısa devre yapıyor. “Boş” diye adlandırdığımız bu zamanlarda varoluşumuzla yüzleşmemek için kendimizi can sıkıntısının kollarına atıyoruz büyük ihtimalle.

Programlarımızın sonlandığı, sorumluluk için cesaret göstermemiz icap eden durumlarda, anlamsızlık hissi henüz ortaya çıkmadan önce bir haberci yollar; oflamaya puflamaya başlarız. ‘Canım sıkılıyor’ deriz yakınlarımıza, onlar da umursamazlar genellikle, ‘Sıkı can iyidir’ derler. ‘Oflayıp puflama, git başımdan’ diye bizi bu halde görmek istemediklerini ifade ederler, galiba içten içe onlar da bilirler durumumuzun sevimsizliğini.

Bizi oflarken görenlerin bir kısmı bilerek ya da bilmeyerek, ‘Of deme, of şeytandandır’ diye bizi olacaklar konusunda uarmaya çalışırlar. Canımız sıkıldığında henüz dünyayla bağlantımız bozulmamış lakin tereddütler belirmeye başlamıştır. Can sıkıntımıza bir çare üretmezsek, uzarsa bu haleti-i ruhiye, endişe ortaya çıkar, hatta anlam krizine düşebilir, melankoliye kapılabiliriz.

Can sıkıntısı, muhtemelen her devirde vardı ama modern zamanlarda çok arttı hatta günümüzün alâmetifarıkası oldu. Filozoflar, psikolojiyle ilgilenenler hep bu konuya dikkat çekti. Ünlü psikoterapist Viktor Frankl’ın modern insanın halet-i ruhiyesi üzerine görüşlerini temellendirirken can sıkıntısından yola çıktı. Frankl, can sıkıntısını, modern zamanlarda varoluşsal boşluğun artmasına onu da insanın içgüdülerini kaybetmiş olmasına ve geleneklerin çökmesine bağlıyor. Artan otomasyon ve gelişen teknolojinin zamanımızı boşalttığını ve bu boş zamanda ne yapmamız gerektiğini bize söyleyecek ne herhangi bir içgüdü ne bir geleneğin bulunduğunu, uyumlu ve itaatkâr olma mecburiyetimizin bizi bezdirdiğini anlatmaya çalışıyor. Çare olarak anlam arayışına dayalı “logoterapi” adını verdiği bir psikoterapi tekniği öneriyor. Filozof Martin Heidegger, anlaması hayli müşkül bir dil kullansa da can sıkıntısı konusunda Frankl’a benzer görüşlere sahip. Erken dönem yazılarında insanın eyleme geçme kararlılığının ortaya çıkan boşluğu bertaraf edebileceğini söylüyor, geç dönem yazılarında “eylem” vurgusundan vazgeçiyor. Dünyada tamamen farklı bir biçimde yerleşmekten, itidal ve metanetten bahsetmeye başlıyor. Kore kökenli düşünür Byung-Chul Han, Heidegger, sürekli eyleme geçme kararlılığının hükmettiği yaşamın, zorlamalı aktivizmin can sıkıntısının asıl müsebbibi olduğunu sonradan anladı diyor. Gülümsüyorum. İnsan varoluşunu, Varlığı esas alarak düşünen Batılılara hayranım ve onlardan çok şey öğreniyorum. Ama onları incelerken Müslümanca düşünmeye çalışmanın, varoluşsal sorunları anlamada, dile getirmede ve çözümede büyük bir fırsat sağladığımı da görüyor, ferahlıyorum. Beni gülümseten işte bu ferahlık...

HUZUR ALLAH'IN HUZURUNDA

“*Namaz Gönüllüleri*” olarak yürüttüğümüz “*Namazla Diriliş*” programlarımızı, son zamanlarda özellikle gençlerimizin giderek artan bir ilgi ile izlemeleri ve yine son günlerde bir vakfımızın başlattığı “*Her Okula Bir Mescid*” kampanyasının büyük ilgi görmesi bazı “yaban” odakları rahatsız etmiş benziyor. Kendi halkına ve değerlerine sırt çeviren çevrelerin bu rahatsızlığı, doğrusu hayra alamettir.

2006’dan bu yana ülke içinde ve dışında binlerce toplantı, seminer, sohbet, ders, konferans, radyo ve televizyon programı ve milyonlarca kitap, broşür vb. ile namazın bir “*tevhid eylemi*”, bir “*manevi diriliş ve huzur kaynağı*” ve “*özgürlüğün ta kendisi*” olduğunu insanımıza en güzel ve en etkili tarzda anlatmaya çalışan *Namaz Gönüllüleri*, yarasalar ışıktan rahatsız oluyorlar diye duraksayacak değiller...

Peki, neden “illâ namaz” ve niçin “önce namaz” diyoruz?

Öncelikle Peygamber Efendimizin (s.a.) Bilal-i Habeşi’ye “*Kalk, ezan oku da namaz kılalım*” yerine, “*Kalk ey Bilal! Bizi namazla rahatlat*” (Ebu Davud, Edeb 4986) buyurmuş olması üzerinde iyi düşünmeliyiz.

Keza Efendimizin (s.a.) “*Bunaldığınızda iki rekât namaz kılın*” buyurduğu da rivayet olunur.

“*Bunalım Çağı*”nı yaşayan insanlığın, insanımızın, be-tahsis gençliğimizin çeşitli sıkıntılarla, sorunlarla bunalıma sürüklendiği bir ortamda namaz, kelimenin tam anlamıyla bir *can simidi* olarak karşımıza çıkar. Ve ezan kurtuluşun, huzurun ve sükûnun kapılarını aralar “*bunalan*” insanlara...

“*Ey iman edenler! Sabırla ve namazla Allah’tan yardım dileyin!*” (Bakara 2/45, 152) ilahi buyruğu tam da böyle zamanlarda bize “*çıkış yolunu*” gösterir: Sabrı kuşanarak yani zorluklara karşı bütün güç ve imkânlarımızla mücadele ederek ve namaz kılarak Allah’tan, yalnızca Allah’tan yardım dilemek...

Namazın her rekâtında Fatıha’yı Rabbimizle sohbet edercesine okumanın, özellikle de Rabbimize “*İyyâ-ke na’budü ve iyyâ-ke nesta’in: Sadece Sana kulluk ederiz ve yalnızca Sen’den yardım dileriz*” sözünü vermenin hikmeti de Kur’ân’da iki kez tekrarlanan bu âyette aranmalıdır.

Sadece Allah’a kulluk edip yalnızca O’ndan yardım dileyerek başka varlıklara kul olmaktan, özellikle de “*kula kul olmaktan*” kurtulup “gerçek” özgürlüğe, huzur ve mutluluk iklimine kanatlanmak...

İşte bizim Namaz Gönüllüleri olarak gençlerimize, “*Huzur Allah’ın huzurunda!*”; “*Huzurun doğru adresi Allah’ın huzuruna çıkıp namaza durmaktır*”; “*Sakın huzuru yanlış yerlerde aramayın!*” deyişimizin de, gençlerle yaptığımız sohbetlerde, “*Bunalım, sıkıntı ve sorun üretenlerin bunlardan kurtuluşun yanlış adreslerini, haram yollarını da allayıp pullayarak sunduklarını ve asla bu sahte çözümlere itibar etmemeleri gerektiğini*” bir baba şefkati ile tembih edişimizin de nedeni budur.

Bu noktada “*Kuşku yok ki namaz, (dosdoğru namaz kılını) fahşâdan (iğrenç ahlâksızlıklardan) ve münkerden (kötülüklerden) alıkoyar.*” (Ankebût 29/45) ilahî teminatına güvenip dayanıyoruz.

Namazı bu minvalde anlatırken Peygamberimizin (s.a.) “*Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz!*” (Buhari, İlim 11) talimatına titizlikle uymaya gayret ediyoruz.

Zira haramlardan beslenerek insanlığa, insanımıza ve gençliğimize sadece problem ve sıkıntı üretenler, bunalımdan çıkışın sahte adresleri olarak da süslü ve çekici haramları gösteriyorlar. İnsanları bu haramlardan koruması kesin olan “namaz”dan rahatsız olmaları işte bu yüzdendir.

Onlar iyi biliyorlar ki, bunalım çağının insanları, yaşadıkları hayattan tamamen farklı bir alternatif hayat tarzını ve dünya görüşünü sembolize eden ezanın çağrısına uyarak, namazın *huzur iklimi* ile buluşurlarsa haramlar üzerine kurdukları kirli saltanatları ve iğrenç sömürü düzenleri sona erecektir. Şer odakların küresel ve yerel planda İslâm’ı boy hedefi haline getirmelerinin, “*Şahadetleri Din’in temeli*” olan ezandan ve mümini günde beş kez dirilten namazdan korkmalarının nedeni işte budur.

Öyleyse namazın özelliklerini, güzelliklerini, önemini, özünü, ruhunu, mesajın anlatmaya devam!

Hatırlayalım ki, Rabbimiz Musa ve Harun’a, ümmetlerini kurtarmanın yolu olarak namazı gösterdi:

“*Musa ve kardeşine: ‘Kavminiz için Mısır’da evler hazırlayın ve evlerinizi namaz kılınacak yerler yapın, namazlarınızı da dosdoğru kılın. (Ey Musa) Müminleri müjdele!’ diye vahyettik.*” (Yûnus 10/87)

Zulmün en şiddetlisini, bunalımın en kötüsünü yaşayan, birlik ve dirliklerini kaybeden Musa (a.s.) ümmeti, nasıl cemaat halinde kıldıkları dosdoğru namazlardırıldılarsa, biz de namazla dirileceğiz.

İYİLİK YOLUNDA OLMAK

Bazen pencereden onları seyrediyorum. Evimizin önünde iki ağaç var: Erik ve kavak. Kavak ağacına ilişen yok. Meyve vermiyor, yaprağı yenmez. Kimse dokunmuyor ona. Bir çift karga dallarına yuva yapmış, yaşayıp gidiyorlar.

Erik ağacı her sene güzel meyve veriyor. Dalları doluyor, yere eğiliyor. Meyveler çiçekten çıkıp kendini gösterir göstermez hareket başlıyor. Kimi taş atıyor, kimi sopayla vuruyor, kimi 'üstüne' çıkıp zarar veriyor. Kırılan dallar, yere dökülen yeşil yapraklar. Neredeyse son meyveye kadar yaşıyor bu. Mevsimin sonunda, perişan bir görüntü oluşuyor. Fakat erik ağacı vazgeçmiyor. Bıkkınlık göstermiyor. Tekrar toparlıyor kendini. Yaralar kapanıyor. Kışın dinleniyor biraz. Baharda, 'beyaz bir haber' gibi yeniden kendini gösteriyor. Biliyor ki yine aynı olacak. Yorulacak, kırılacak, zarar görecektir, kıymeti bilinmeyecek. Menfaat temin etmek isteyenlerin hışmına uğrayacak. Ne gam.

Kavak ağacı mı? O orada kargalara evsahipliği yapmaya devam ediyor.

Bir de gölge bahsi var. Kavak ağacı ince uzun bir şey. Gölgesi ancak kendisine yetiyor veya yetmiyor. Erik ağacı öyle değil. Serinlik de getiriyor. Bunalan gölgesine geçiyor.

Hayır, "meyve veren ağaç taşlanır" demeyeceğim. Taşlayanlar da bunun böyle olduğunu bilir. Onun için taş atıyorlar zaten.

Her canlının bir kaderi var. Ağacın, kuşun, insanın. Kim kaderinden kaçabilir? Kimi taş atan olur, kimi taş atılan. Kimi aldanan olur, kimi aldatan. (Reşehât kitabından: İyilik ve kötülüğü yaratan Allah'tır. İyiliğe rızâsı vardır, kötülüğe ise yoktur.)

Kırmak ve taş atmak isterseniz eğer, bahane bulmakta zorlanmazsınız. Şudur, budur.

Etrafımıza bir bakalım, demeyeceğim. Kendimize bakalım. Fazla uzağa gitmeyelim.

Dünya günlerini tamamlayıp veda edenler arasından soralım. Bugün biz en çok hangi şairlerin şiirlerini okuyoruz? Yunus Emre, Mehmet Akif ve Yahya Kemal olabilir mi? Doğrudur.

Yunus'un döneminde neler olmuş, pek bilmiyoruz. Bildiğimiz, Mehmet Akif ve Yahya Kemal'e inanılmaz kötülüklerin, düşmanlıkların yapıldığıdır. Onlarla ilgili yazılan çirkinlikler insanı utandıracak türden. Peki, ne oldu? İlahi adalet. Taş atan ellerin sahipleri neredeyse unutulup gittiler. Millî hafızada ve gönüllerde tutunamadılar.

Her alanda ve konuda böyle değil midir bu? Siyasetten günlük hayata kadar. Mesela yoğun düşmanlığa maruz kalan siyasetçiler kimlerdi? Menderes, Erbakan ve şimdilerde Erdoğan. İlk ikisine düşmanlık yapanların çoğu, daha ölmeden unutuldu. Ara sıra hatırlananlar ise bir olumsuzluk olarak aklımıza geliyor. İsim vermeye gerek yok.

Adına 'hizmet' dediğimiz şey, sadece fabrika kurmakla, yol yapmakla, baraj inşa etmekle sınırlı olamaz. Milletten gönlüne hitap etmek de hizmettir. İnsanların cesaretini ve dirayetini pekiştirmek, safların sıklaşmasına vesile olmak, uyuyanları uyandırmak.

Dere kenarına çeşme yapmak kolaydır. Herkes yapabilir. Asıl kıymetlisi, dağ başlarına, tenha yerlere ve ihtiyaç duyulan bölgelere çeşme yapmaktır. Yani zora talip olmak. Biliyoruz ki, o çeşmeyi çok az insan görecektir. Gösteriş ile iş arasındaki fark.

Bütün bu yazdıklarımız ülkemiz için de geçerli değil mi? Allah'a şükür, iyilik yolundayız. İnsanımız mazlumlar ve ihtiyaç sahipleriyle ilgileniyor. Elinden geldiği ve gücü yettiği kadarıyla onlara yardım ediyor. Darda kalanlar, Türkiye'nin gölgesine geçiyor. Buna karşılık, dört bir yandan saldırı altındayız. Dallarımızı kıran, gövdemize musallat olan, taşlayan, terör uygulayan, ekonomiyle terbiye etmeye çalışan, sopa gösteren... Neden?

Böylece tekrar başa dönmüş oluyoruz.

Geçen akşam, bir ağabeyimle dertleştik biraz. Son yıllarda yaşanan gelişmeler ve olaylar üzerine. Şunu sordu: "Ne zaman bitecek bu?"

Cevabımı burada vereyim: Ağaç yıkılınca, kuruyunca, kesilince. İyiler pes edince. Türkiye teslim olunca.

İnşallah sonuna kadar direnecek ve ayakta kalacağız.

MEDENİYET DEDIĞİN “ÖTEKİNİN” TARİHİ

Cumhurbaşkanı Başdanışmanı İbrahim Kalın'ın yeni kitabı 'Barbar, Modern ve Medeni', Batı'nın bu kavramlar üzerinden tarihsel söylemini ve bunun İslam dünyasındaki yansımalarını okumak, düşünmek adına oldukça önemli bir çalışma.

Küreselleşen dünyada siyasetin, sosyolojinin temel kavramları iç içe geçmiş bir durumda. Güçlü olanın tanımları yaptığı bir zamanda siyaset ve sosyolojinin günlük kavramlarını kullanmak için geriye dönmek, onların özlerini yakalamak ve buradan yola çıkarak bu kavramları ait oldukları şekilde kullanmak zorundayız. Bu kavramlardan bazılarını yeniden tartışmaya açarak gündeme getiren bir kitap yayımlandı: 'Barbar, Modern, Medeni'. Kitabın yazarı Cumhurbaşkanı Başdanışmanı İbrahim Kalın. Kalın, politik bir kişilik olmakla birlikte akademi dünyasının yakından tanıdığı bir isim. Kitaba ismini veren kavramlardan barbarlığı aktarırken 2018'deki bir televizyon haberini okurla paylaşıyor, Kalın: "Brezilya'nın Amazon ormanlarında araştırma yapan bilim insanları, dünya ile irtibatı olmayan, medeniyetten uzak, teknoloji kullanmayan ilkel bir kabile tespit eder. Yüz kadar kabile üyesi kalmış olduğu belirtilen haberin son cümlesi: Geçen yıl altın madencileri bu kabilenin on kadar üyesini öldürmüştü." (s.7)

Bu haber, haliyle şu soruyu peşinden sürüklüyor: Medeniyetten uzak yaşamak barbarlık mıdır? Günümüzde teknolojiyle hemhal olmayan, modern değerlere günlük hayatın pratiklerinde yer vermeyen bir topluluk için barbar diyebilir miyiz?

Bu sorunun cevaplanması için biraz geçmişe gitmekte fayda var. Kalın'ın ifadesiyle "Kadim" Yunan, Avrupa toplumlarının siyasal, sosyolojik ve dinsel temellerini inşa etmiştir. Bu inşa sürecinde Yunanlar, kendinden olmayanları ötekileştirmiş ve Yunanca konuşmayanları "bır bır" gibi sesler çıkardıklarını düşündükleri için barbar ismini vermişlerdir. Bu ötekileştirme sınıfsal toplum statülerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Eski Yunan'da başlayan ötekileştirmenin Roma İmparatorluğu döneminde de artarak devam ettiğini biliyoruz. "İnsanların canlı canlı yırtıcı ve ölümcül hayvanların kucağına atıldığı" (s.69) Yahudilerin sünnetli olduğu için öldürüldüğü bir dönemden bahsediyoruz.

Kalın, Batı'nın coğrafi keşiflerinin ardından takip ettiği sömürgecilik döneminde de bu ötekileştirme anlayışından vazgeçmediğini belirtiyor. Kendi içinde liberal, çok kültürlülüğe olumlu yaklaşan Batı, sömürgeleştirmeye çalıştığı toplumları kendi üzerinden tanımlamaya ve konumlandırmaya devam ederek ötekileştirmiştir. Bu anlayışı aydınlanma sonrasında da devam etmiştir. Kilisenin devlet bünyesinden çıkarılması, Martin Luther öncülüğünde reform hareketlerinin gerçekleşmesi ve sanayi inkılabının sömürgeciliği yaygınlaştırması ile birlikte Batı, medeniyetin ölçütünü bilim, ilerleme ve teknoloji olarak belirlemiştir. Kilise'nin toplum hayatının temel referanslarından çıkarılmasıyla, seküler bir kültür oluşturulmaya çalışılmış, din ile medeniyet birbirine rakip olarak görülmüştür.

Batı Avrupa, sömürgeleştirdiği toplumların hangi seviyede olduğunu göstermek için 19'uncu yüzyılda insanat bahçeleri kurdu. İbrahim Kalın, ötekileştirmenin farklı bir boyutu olan bu durumu kitabında dört başlıkta topluyor: Sömürgecilik, bilim, ırkçılık ve kamuoyu. Burada sömürgeleştirdiği insanları sergileyerek, kendi toplumlarının ne kadar faziletli

olduğunu ve beyaz ırkın ne kadar üstün olduğunu göstermekle birlikte, kamuoyunu kendi lehine çevirmeyi başarmıştır.

Sanayi inkılabı ile Batı'nın kapitalist adımlarında nefes almaya çalışan devletler, kendilerini gelişmemiş ve "barbar" bir dünyanın içinde buldular. Ama bu durumda kendi hallerinde kalamadılar. Örneğin İngiltere, uzun yıllardır sömürdüğü Hindistan'ı geri kaldığına ikna etmek için Hint felsefesini ve bilimsel çalışmalarını değil de mitolojisini ön plana çıkararak, bu coğrafyanın ne kadar geri kaldığını ifade etmektedir. "Siyasi alanda Doğu despotik, baskıcı, kapalı, gerici vs. gösterilmelidir ki aydınlanmış medeni Avrupa'nın emperyalist müdahalesi meşru ve anlamlı hale gelsin." (s.112) Batı'nın anlayışına göre, eğer Doğu toplumları barbarlıktan uzaklaşarak modern ve medeni bir dünyanın içinde yer almak istiyorsa küresel bir atmosferin içinde Batı'nın belirlediği kalıplarla adımlarını atmalıdır.

Barbar, modern ve medeni kavramlarını İslamiyet ve İslam dünyası üzerinden okumaya çalışırsak Batı'ya göre oldukça farklı bir durumla karşılaşırız. Batı, Kavimler Göçü, Coğrafi Keşifler, Reform, Aydınlanma ve Fransız İhtilali gibi kırılmalar yaşarken İslam coğrafyasında bu tür gelişmeler pek olmamış, sadece bu gelişmelerin yansımalarıyla yüzleşmek zorunda kalmışlardır. Batı, metafizik öğretiyi sadece din adamlarının görüşleri ile sınırlandırır, kiliseye hapsederken; İslam toplumları insan ve tabiatı bir bütün olarak değerlendirmiş ve yaşanan gelişmeleri bu çerçevede yorumlamıştır.

Batı, sömürdüğü ve barbar olarak tanımladığı insanları kendi modern dünyası içinde kabul etmemiş, onların mekanında kalması için çeşitli zorluklar çıkarmıştır. ABD'deki siyah-beyaz ve köle mücadelelerini ve yakın zaman Avrupalıların mültecilere yaklaşımını bu eksende okumak gerekir.

İslam'ın hayat verdiği Osmanlı ise topraklarındaki gayrimüslimleri ötekileştirmeden istimalet politikası uygulamış ve onların kendi kültürlerini yaşamalarına ortam hazırlamıştır. Reform sonrası Batı'da Hristiyanlığın yerini akıl alırken, ortaya koyduğu medeniyeti seküler bir din olarak kurgulamış ve buna uygun bir toplum inşa etmeye çalışmıştır. Oysa insan kurgusu olan tüm ürünlerin zayıflığını hesaba katan İslam toplumları, medeniyetin metafizik bir temele ihtiyacı olduğunu bilerek topluma yaklaşmıştır. İslam dini ile medeniyet arasındaki ilişkiye de bu çerçevede değerlendirilmelidir. Şunu da ifade etmek gerekir ki, medeniyet kavramsal çerçevesi sabit olmakla birlikte değişime açık olmalıdır. Bu etkileşim ile birlikte medeniyet, maddi refah ve olanak üreten bir sistemin karşılığıdır. "Müslüman tacirlerin, kervanların ve denizcilerin dünyanın dört bir yanına yaptığı yolculuklar, yeni ticaret ağlarının kurulmasına ve keşifler yapılmasına imkan sağlamıştır." (s.36) Kurtuba, Gırnata, Kahire, Bağdat ve İstanbul'da estetik ve İslam kültürünün karşılığını görmek mümkündür. Peki, neden İslam medeniyeti dünyada Batı medeniyeti kadar güçlü değildir, sorusu şimdi oldukça önemli. Medeniyet sahibi olmak, değer üretebilmek ile eşdeğerdir. İslam coğrafyasının son yüzyılda bunu gerçekleştirdiğini söyleyemeyiz. Teknolojik gelişmelerin gerisinde kalan İslam devletleri, Kalın'ın ifadesiyle, insana yatırım yapmalı, insanı ıslah etmelidir. Bunu yaparken, Batı'daki gibi dine rağmen değil din ile birlikte yapmalıdır.